

והסוכות היו בתוך השטח הזה במרחקים של **שבעה ומחצה** ריס **לכל מיל** כלומר, כל מיל הוא שבעה ריסיים ומחצה, והסוכות היו במרחק מיל אחת מהשנייה⁸⁸:

משנה ה

על כל ספה וספה אומרים לו: אף על פי שהוא צם **הרי מזון והרי מים** כדי שיוקל לו, אם יצטרך "לשבור" את הצום⁸⁹, **ומלויין אותו מספה לספה, חוץ מאחרונה** - חוץ מהמלווה האחרון **שפנה שאינו מגיע עמו לצוק, אלא עומד** המלווה **מרחוק וראה את מעשיו** של המשלח בריחוק מיל:

משנה ו

מה הנה עושה המשלח? היה **חולק לשון של זהורית, חציו קשר בסלע וחציו קשר בין שתי קרניו, ודחפו לאחוריו** כדי להפילו מן הצוק, **והוא מתגלגל ויורד, ולא הנה מגיע השעיר לחצי הנהר, עד שנגעשה אברים אברים**⁹⁰.

ר' עובדיה מברטנורא ראשונה. סוכות עשו לו בדרך והולכין בני אדם לגור שם לפני יוה"כ שמלויין אותו מסוכה לסוכה: **תשעים ריס**. היו מירושלים ועד הצוק. כל הר גבוה וזקוף קרוי צוק: **שבעה ומחצה ריסין לכל מיל**. אני שמעתי ד' ריסיים גרסינן בו"ו. והם מאתים וס"ו פסיעות כחשבון רוס. נמצאו ז' ריסין ומחצה אלפים פסיעות פחות ה', קרוב למדת תחום שבת, וצ' ריס הם י"ב מיל: ה הרי מזון והרי מים. לא היו אומרים לו כך אלא כדי שייטב לבו, שמי שיש לו פת בסלו אינו רעב כמי שאין לו פת בסלו, אבל מעולם לא הוצרך אדם לכך: ומלויין אותו מסוכה לסוכה. שמירושלים ועד סוכה ראשונה מיל, ועשר סוכות ובין כל סוכה וסוכה מיל, הרי מירושלים עד סוכה אחרונה עשר מילין. נשאר מסוכה אחרונה לצוק ב'

מילין, מלויין אותו מיל כמדת תחום שבת ועומדים מרחוק ורואין את מעשיו: **ו חציו קשר בסלע וחציו קשר בין קרניו**. לא היה קושר כל הלשון של זהורית בסלע שמא תלכין מיד קודם דחיפת השעיר, ומשמחת לבון הלשון של זהורית שמראה שכבר נתכפרו העונות ישכח מצות הדחיפה

ביאורים והרחבות

88. בגמרא (סז, א) למדין: עשר סוכות ושנים עשר מילין היו, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: תשע סוכות ועשרה מילין. רבי יוסי אומר: חמש סוכות ועשרה מילין היו, וכולן על ידי ערב. אמר רבי יוסי: סח לי אלעזר בני, אם על ידי ערב יכולני לעשות אפילו שתי סוכות ועשרה מילין. כמאן אזלא הא דתניא: חוץ מאחרון שבהן שלא הגיע עמו לצוק, אלא עומד מרחוק וראה את מעשיו? כמאן? כרבי מאיר.

89. גרסינן בגמרא (סז, א) תנא: מעולם לא הוצרך אדם לכך, אלא שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו.

90. בגמרא (סז, א) שאלו: יקשור את כל הלשון כולה בסלע? והשיבו: כיון שיש מצוה לדחוף את השעיר המשתלח מן הצוק, יתכן שתקדים לשון של זהורית ותלכין, ותתיישב דעתו ויהא מרוצה שנמחלו עוונות ישראל ולא ישים לב לקיום מצוות הדחיפה כראוי. ומאידך, אם היה משאיר את כל הלשון של זהורית בין קרני השעיר, שמא השעיר יכוף ראשו תחת גופו ולא יראה אם תלכין, ונמצא ליבו נוקפו. לפיכך קושר חציה בסלע וחציה בין קרניו.

ר' עובדיה מברטנורא

וידמה שכבר נשלמה המצוה מאחר שהלבין הלשון. ולא היה קושר כולה בין קרניו, שמא בשעת החיפה יכופ השעיר ראשו תחת גופו כשיפול לאחוריו ולא יוכל לראות הלשון כשתלבין ויהיו כל ישראל עצבין, לפיכך קשר חציה בסלע והיא לא תלבין לחצאין עד שתגמר מלאכת כולה. וכשקושר באחרונה חציה בין קרניו אע"פ שתלבין מיד לא יניח מלדחפו הואיל והוא עסוק בה: בא וישב לו. חוזר עד סוכה אחרונה. ואע"פ שהיוצא חוץ לתחום אפילו ברשות חכמים אין לו אלא אלפים אמה ממקום שיצא לשם ברשות, לזה התירו לפי שירא לעמוד במדבר

בא המשלח בחזרה מהצוק **וְיָשֶׁב לוֹ תַּחַת סִכָּה אַחֲרוֹנָה עַד שְׂתַּחֲשֵׁד.**

וּמֵאִימְתֵי המשלח **מִטְּמֵא בְּגָדִים** כפי שנאמר (ויקרא טז, כו): "וְהַמְשִׁלַּח אֶת הַשְּׁעִיר לְעִזָּאזֵל יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְרַחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם?" **מִשְׁיֵצָא חוּץ לְחֹמַת יְרוּשָׁלַיִם** ש"משלח" משמעו כבר משהתחיל לשלח. **רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: מִשְׁעַת דְּחִיתוֹ לְצוּק** שנאמר: "והמשלח... לעזאזל" - דחיפתו וזריקתו של השעיר היא שילוחו:

משנה ז

לאחר שנתן את השעיר למשלחו **בא לו** הכהן הגדול **אֶצֶל פֶּר וְשְׁעִיר הַנִּשְׂרָפִין** - העומדים להישרף. **קָרְעוּ וְהוֹצִיָא אֶת אִמּוּרֵיהֶן** - החלקים העולים למזבח, **נִתְּנָן בַּמַּגִּיס** - קערה של כלי שרת **וְהִקְטִירוּ עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ יָי**. **קָלְעוּ בַּמִּקְלָעוֹת** -

משתחשך: **מִטְּמֵא בְּגָדִים**. דכתיב (ויקרא ט"ז) והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו: רבי שמעון אומר כו'. ואין הלכה כר"ש: ז בא לו. אחר שמסר כהן גדול השעיר המשתלח למשלח, בא לו אצל פרושעיר העומדים לישרף, וקרעו והוציא אימוריהן: ונתנם במגיס. בקערה של כלי שרת: והקטירם. אי אפשר לומר שהיה מקטירן עכשיו, דהא בבגדי לבן הוא לבוש ועדיין עליו לקרות

ביאורים והרחבות

עוד גרסינן: תנו רבנן: בראשונה היו קושרין לשון של זהורית על פתח האולם מבחוץ, הלבין היו שמחין, לא הלבין היו עצבין ומתביישין, התקינו שיהיו קושרין על פתח אולם מבפנים, ועדיין היו מציצין ורואין, הלבין היו שמחין לא הלבין היו עצבין, התקינו שיהיו קושרין אותו - חציו בסלע וחציו בין קרניו. אמר רבי נחום בר פפא משום רבי אלעזר הקפר: בראשונה היו קושרין לשון של זהורית על פתח אולם מבפנים, וכיוון שהגיע שעיר למדבר, היה מלבין וידעו שנעשית מצוותו, שנאמר: "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו".

עוד למדין (סז, ב) בענין שעיר המשתלח, תנו רבנן: עזאזל שיהא עז וקשה, יכול בישוב? תלמוד לומר "במדבר". ומנין שבצוק? תלמוד לומר "גזירה". תניא אידך: עזאזל קשה שבהרים, וכן הוא אומר: "ואת אילי הארץ לקח". תנא דבי רבי ישמעאל: עזאזל שמכפר על מעשה עוזא ועזאל. תנו רבנן: "את משפטי תעשו", דברים שאלמלא לא נכתבו דין הוא שיכתבו, ואלו הן: עבודת כוכבים, וגלוי עריות, ושפיכות דמים, וגזל, וברכת השם. "ואת חקתי תשמרו", דברים שהשטן משיב עליהן, ואלו הן: אכילת חזיר, ולבישת שעטנז, וחליצת יבמה, וטהרת מצורע, ושעיר המשתלח. ושמא תאמר מעשה תוהו הם? תלמוד לומר "אני ה'", אני ה' חקקתיו ואין לך רשות להרהר בהן.

91. בגמרא למדין שאינו מקטירן מיד, שהרי עתה לבוש בבגדי לבן, ולא הקטירן אלא לאחר שלבש בגדי הזהב ועשה את אילו ואת איל העם, אלא הכוונה היא שמיניחם במגיס, על מנת